

SIENIRIHMASTOKALSARIT

Ajatuksia maalaustapahtumasta

Laura Hetemäki
Tutkielma
Maaliskuu 2012
Tampereen ammattikorkeakoulu

Laura Hetemäki
Sienirihmastokalsarit
maalauksarjasta
942 muistoa
103 x 40
2011

SISÄLLYS

ALUKSI	3
1. NÄKYMÄTÖN JUURIVERKOSTO MAAN ALLA <i>Tutkielman taustoista.</i>	4
2. MIELIKUVA Keltavaiverosta <i>Maalaamisen aloittamisesta, ajasta ennen pensselin ja maalauspohjan kohtaamista.</i>	6
3. PELOTTAVAN IHANA ALKU – SADE SAA SIENEN HATUN PILKISTÄMÄÄN MAAN ALTA <i>Oivalluksen etsimisestä.</i>	9
4. HATTU NÄKYVILLÄ! <i>Maalaustapahtumasta ja ajasta.</i>	11
5. MAAN ALTA PALJASTUIKIN UKONSIENI <i>Valmis maalaus.</i>	12
6. SYKSYN SIENISATO <i>Lopuksi.</i>	13
LÄHTEET	15

ALUKSI

Olen tehnyt lopputyökseni Tampereen ammattikorkeakoulun kuvataiteen koulutusohjelmasta maalaussarjan 942 muistoa. Se on 34 maalauksen sarja omistamistani vaatteista. Lopputyöprosessini lähti liikkeelle henkilökohtaisesta kulutuskriisistä. Minusta tuntui, että omistan liikaa vaatteita ja niiden määrä vain kasvaa ja kasvaa kaapeissani. Halusin tietää tarkalleen montako vaatetta omistan, joten kävin läpi koko vaatekaappini sisällön ja laskin vaatteideni määrän. Aloin tehdä maalauksia havainnosta niiden pohjalta. Maalaustapahtuman hitauden myötä tärkeämmäksi lopputyöni teemaksi nousivat muistot, joita vaatteisiin on kasautunut. Vaatteita maalatessa muistojen lisäksi mietin vaatteiden tuntua ja olemusta. Myös maalaustapahtuman jäljittäminen ja sanallistaminen tulivat tärkeiksi. Kirjoitin tämän lopputyötäni taustoittavan tutkielman maalauksen ohella. Tässä tekstissä pohdin maalaustapahtumaa oman maalausprosessini ja maalausprosesseista lukemieni kirjoitusten perusteella.

I. NÄKYMÄTÖN JUURIVERKOSTO MAAN ALLA

Tutkielman taustoista.

Mitä tapahtuu kun alan maalaamaan? Miksi minä maalaan? Miten ideat maalaukseen syntyvät? Mitä maalausprosessissa tapahtuu, mistä se alkaa ja mihin loppuu? Mitä kaikkea alun ja lopun välissä on? Vai onko loppua olemassakaan? Miten sanallistaa abstrakti, paljon tiedostamatonta sisältävä tapahtuma? Voiko sitä edes sanoin jäljittää?

Tämä tutkielma on rihmainen keskustelu maalausprosessista lukemieni tekstien kanssa. Heijastelen omaa näkemystäni maalaamisesta muiden sitä pohtineiden kirjoituksiin, yrittäen ymmärtää ja sanallistaa paljon hiljaista sisältävän tapahtuman. Lukemani perusteella olen oivaltanut paljon uutta ja arvokasta omasta työstä kentelystäni.

Suurena peilinä olen käyttänyt pohdinnassani Tarja Pitkänen-Walterin väitöskirjaa Liian haurasta kuvaksi. Pitkänen-Walter on kuvataiteilija ja Kuvataide akatemian maalaustaiteen professori. Hänen maalauksensa ovat tilaa haltuunottavia, litteän, suorakaiteen muodon hylänneitä. Hän nimittää teoksiaan maalauksiksi, vaikka hänen maaliaineensa ei kiinnitykään maaluspohjalle. Pitkänen-Walter taivuttelee mehiläisvaha-väripigmenttiseosta erilaisiin muotoihin ja väriyhdistelmiin. Hän

käyttää myös valmiita, tuttuja esineitä osana teoksiaan. Pitkänen-Walterin maalilähteistä ja esineistä koostuvat teokset ovat kolmiulotteisia, tilaa hahmottelevia, sellaisia, että katsoja voi kävellä maalauksen sisälle. Tärkeää hänen teoksissa on niiden kokonaisvaltainen kokeminen ja aistiminen. (Pitkänen-Walter 49, 50)

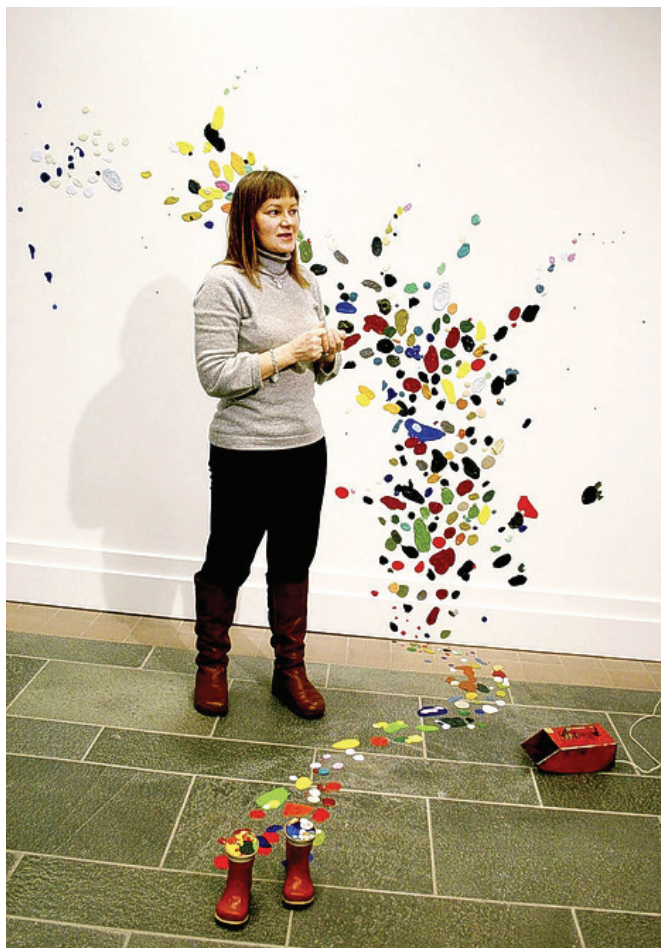
Peilin palasia löytyy myös Amos Anderssonin taide-museon Anna Retulainen 1999 - 2007 näyttelyjulkaisusta. Retulainen maalaa kaksiulotteisille maaluspohjille, isoin, ronskein pensselin vedoin. Maalaukset näyttävät aluksi piirustuksellisina, vauhdikkaina viivoina ja liikkeenä, jonkinlaista tilaa kuvaavina. Myös monissa hänen teoksissaan katsoja tulee imaisuksi maalattuun tapahtumaan. Sitten erottaa lehmän, kaalin, parran tai kukan. Teosten taustalla on usein jokin tuttu asia, josta Retulainen on maalannut omaa mielikuvaansa tapailevan.

Olennaista molemmilla maalareilla on prosessi, joka tulee näkyväksi valmiissa teoksessa. Heille on tärkeää teosten kanssa käyty vuoropuhelu ja ajatusten työstäminen maaliaineella.

Laura Hetemäki
yksityiskohta teoksesta Sienirihmastokalsarit

Tarja Pitkänen-Walter ja hänen teoksensa
Rikkoutuneita eleitä – eri valossa III
(kuva 21.5.201: <http://www.pohjolansanomat.fi/cs/Satellite/Kritiikki/1194662815743/artikkeli+kuuntelen+materiaalin+tahtoa+.html>)

Anna Retulainen työhuoneellaan.
Taustalla hänen karjalauma maalauksiaan. (vasemmalla When the Night Falls, 2000)
(kuva skannattu kirjasta Anna Retulainen 1997 – 2007)

Sirუსina minulle tässä tutkimusretkessä on toiminut Maurice Merleau-Pontyn tutkielma Silmä ja mieli sekä Atte Oksasen artikkeli Haluavat, persoonattomat ja rajattomat ruumiit: Gilles Deleuzen ajattelu ruumiillisuuden ja kuvataiteilijoiden tutkimuksessa (teoksesta Vastarintaa nykyisyydelle/ Näkökulmia Gilles Deleuzen ajtteluun).

Merleau-Ponty käsittelee filosofisessa tutkielmassaan näkemisen ihmettä ja maalaustaidetta. Hän pohtii maalaustaidetta näkemisen, kokemisen, sisäisen ja ulkoisen olemisen tunnusteluna. Jatkuvana kysymysten asetteluna, joka ei pyri vastaamaan vaan antamaan aineksia tietämiseen. Merleau-Ponty käsittää maalarin filosofin kaltaisena olemisen pohtijana. (Lefort, 5 – 11) Oksasen artikkeli puolestaan pohjautuu tutkimukseen, jonka aineisto on kerätty Lahden ammattikorkeakoulun Taideinstituutin erikoistumisopiskelijoita haastatteleamalla. Haastatteluissa kuvataideopiskelijat kertovat ruumiillisuuden kokemuksista maalaustapahtumassa. Näitä haastatteluja Oksanen pohtii Deleuzen ajatusten valossa. (Oksanen, 226)

Oksasen artikkelin sienirihmasto-ajatusmallia apuna käyttäen miellän tämän maalausprosessin tutkimuksen sienirihmaston kaltaiseksi verkostoksi. Lukemani tekstit ovat peilinpalasina mullan seassa, joita sienirihmastoverkostoni hipaisee ja joiden ympärille se kietoutuu. Rihmasto on jatkuvassa liikkeessä, siinä ei ole pysyviä osia. Jos rihmaston katkaisee, siitä alkaa kasvaa uutta rihmää. (Ibid., 226)

2. MIELIKUVA KELTAVAHVEROSTA

Maalaamisen aloittamisesta, ajasta ennen pensselin ja maalauspuhjan kohtaamista.

Mielikuva voi olla muutakin kuin kuvalliseen, esittävään aiheeseen taipuva asia. Se voi olla haju, väri, tuntemus, liike, rytmi, tunnelma... Mielikuva käsite tavoittaa sisältöjä, joihin pelkkä näköaisti ei ulotu. Työskennellessään taiteilija voi samanaikaisesti toteuttaa montaakin mielikuvaa tai lopputulos voi olla vaikka mielikuvan vastainen. (Pitkänen-Walter, 18)

Yleensä ennen maalaamisen aloittamista mielessä on jokin kuva siitä, millaisen maalauksen teen. Tällä hetkellä teen maalauksia vaatteistani ja olen miettinyt paljon omistamieni vaatteiden olemusta ja tuntua. Mitä näkymättömiä mielikuvia ja miellehtymiä vaatteisiin liittyy? Kylpytakkini tuntuu pehmeältä, turvalliselta ja isolta päällä. Siitä tulee mieleen mummu aurinkoisena kesäaamuna juomassa aamukahvia verannalla. Haistan hien, joka on tarttunut lähtemättömästi ruskean, keinokuituisen mekon kainalon kohtiin, vaikka en nuuhkisikaan nenälläni kangasta. Tajunnasta pulppuaa mieleen kesäfestivaalit, kuumuus ja aurinko. Hikinen mekko, joka oli pakko pitää päällä vaikka oli tukahduttavan kuuma.

Laura Hetemäki
Keltavahvero,
maalaussarjasta Säilöttyjä asioita
vesiväri, puuväri
10 x 5
2011

Laura Hetemäki
Hikimekko
maalaussarjasta 942 muistoa
öljy mdf-levylle
137 x 97
2011

Laura Hetemäki
Siskonmakkarakalsarit
maalaussarjasta 942 muistoa
öljy mdf-levylle
97 x 137
2011

Vaatteisiin liittyy mielikuva, niiden näkemiseen liittyy toinen taso. Näin Merleau-Ponty sen kertoo: ”Näkö ei ole asioiden itsensä muuttumista niiden näkemiseksi, niiden kaksinkertaista kuulumista sekä suureen ulkoi-seen ja pieneen yksityiseen maailmaan. Kysymyksessä on ajatustoiminta, joka vain selvittää ruumiin vastaan-ottamien merkkien sisällön.” (Merleau-Ponty, 35)

Työskentelyprosessin aloitukseen Pitkänen-Walter käyttää inspiraationaan kuvia sisustus-, muoti- tai taidelehdistä. Kuvat toimivat aistimuksen aktivoijina, aloituksena prosessille, jossa merkityksettömyyden ja tyhjyyden kokemisen kautta muodostuu ennalta määrittelemätön merkitys. (Pitkänen-Walter, 50) Ennen maalauksen aloittamista päässä on mielikuva, joka muotoutuu ja muokkautuu prosessin edetessä.

Minulle halu maalaamiseen syntyy ympärillä olevista asioista. Minun maalauksillani on usein jokin lähtökohta, jokin konkreettinen esine (tulitikku, marja, kantarelli, siskonmakkarakalsarit, salmiakki), jota haluan tutkia maalaamalla tai dokumentoida sen tärkeyden pensselin vedoin. Usein maalausteni aloituksena toimii myös valokuva. Hiihtoretkeä on maalaussarja, jonka tein ensimmäisenä opiskeluvuotena. Se koostuu pyöreiksi leikatuista valokuvista, piirustuksista ja vesivärimaalauksista. Löysin kotoa valokuvan itsestäni joskus kuusivuotiaana hiihtämässä järven jäällä. Valokuva ja meneillään ollut kevättalven vuodenaika herättivät halun maalata hiihtoretken tunnelmaa. Mietin mitä asioita hiihtoretkeen kuuluu, mitkä värit kuuluvat retkeen. Taivas on sininen ja eväänä on appelsiineja, talitintti vilahtaa puussa. Väillä silmät sokaistuvat jos on hiihtänyt liian kauan auringossa ja ladulla tulee varjoinen kohta.

Olin vaihto-oppilaana Irlannissa syksyllä 2010 ja tein siellä pienistä vesivärimaalauksista ja ottamistani

musta-valkokuvista koostuvan sarjan. Tekeminen sai alkunsa vanhasta musta-valkokuvasta, jonka olin ottanut mukaan kotoa Suomesta. Kuva oli alunperin tullut minulle isän tädin perintötavaroiden joukossa. Siinä on minulle vieras pariskunta, ehkä kihlajaispäivänään. Kuva sai minut muistelemaan vieraassa paikassa kotia, turvaa, onnellisuutta, kuollutta Eeva-tätiä, jonka ystäviä kuvan pariskunta luultavasti oli. Katsoin kuvaa usein ja aloin tehdä sen pohjalta pieniä maalauksia ja otin uusia musta-valkokuvia. Toisto, yksityiskohdat ja katsominen olivat tärkeää. Pian huomasin tehneeni ison seinän täyttävän sarjan pieniä maalauksia ja valokuvia. Kihlaparin ympärille syntyi uusi tarina. Sarjan nimeksi tuli Annamaija ja Sakari.

Viime kesänä ostin Rompetorilta laatikollisen jonkun tuntemattoman hylkäämiä vanhoja valkokuvia. Ajatuksenani oli tehdä lopputyöni niiden pohjalta, aloittaa maalaaminen vähän samaan tapaan kuin Irlannissakin. Valokuvien tunnelma on mystinen, niitä katsellessa päässä alkaa vilistä tarinoita ja kysymyksiä: keitä nämä ihmiset ovat, miksei kukaan ole halunnut säilyttää näitä tärkeitä dokumentteja heidän elämästään? Miksi niistä on tullut rompetta? Aloin maalaamaan uusia kuvia valokuvien pohjalta. Toivoin voivani jotenkin tavoittaa niiden tunnelman. Ymmärtää kuvissa olevien ihmisten tarinan, ehkä päästä myös mukaan siihen. Maalasin, koska halusin korostaa kuvien yksityiskohtia, kuvitella lisää tarinaa kuvien rajausten ulkopuolelle.

Retulainen käyttää maalaustensa lähtökohtana tunnistettavia esineitä. Mieluiten hän valitsee mallikseen esineen tai asian, jota hän ei tunne tarpeeksi hyvin. Sienet esimerkiksi ovat hänelle liiankin tuttuja, mutta monia kukka-aiheisia maalauksia Retulainen on tehnyt. Hän ostaa usein kukkakimpun mennessään työhuoneelleen. Hän rakastaa kukkia, mutta ei käytä niitä varsinaisesti

Laura Hetemäki
Kihlapari
Maalaussarjasta Anna-Maija ja Sakari
2010

maalaustensa mallina. Maalaus syntyy kukan kuvittelemisesta. (Valjakka, 24) Harmaa-musta-valkoisessa, viivoista koostuvassa kukkamaalauksessa, sarjasta Ni-mettömiä maalauksia (Kuvitellen kukkia), on tulppaanikimppu. Retulainen itse kertoo, ettei ole uskaltanut maalata kukkia värillisenä. ”Katson harmaata tulppaania ja miellän sen jonkin väriseksi. Näen sen keltaisena, mieleni värittää sen.” Hänelle kukat ovat portti maalaamiseen, mutta eihän maalauksessa kukkaa ole. Se on vain maalia. (Osipow, 20, 91)

Retulainen on tehnyt myös kokonaisen maalaussarjan lehmäkarjasta. Olin työharjoittelussa Sara Hildénin taidemuseossa kesällä 2009. Siellä oli esillä Retulaisen valtava, kokonaisen ison seinän täyttävä maalaus. Kauempaa katsottuna maalauksesta havaitsi abstraktia liikkeen ja tilan hahmotelmaa. Lähempää huomasin vihjeen lehmästä. Haa! Tämä onkin suuren suuri lehmälauma temmeltämässä lehmihaassa tai jossain villissä lännessä. On vinksauttavaa lukea jälkeinpäin, että Retulainen on käyttänyt valtaviin, tilallisten teostensa lähtökohtana pikkuruisia muovisia eläimiä. Hänen maalauksissaan miljoonat, muoviset lelulehmät ovat päässeet aivan toisenlaiseen elämään. (Ibid., 72)

Taiteen näkeminen on tärkeää. Muiden teosten näkeminen, ihailu, niiden synnyttämät mielikuvat aktivoivat halua maalaamiseen. Tänä talvena olin esimerkiksi näyttelykierroksella Helsingissä. Kävin Helsingin taidetallissa katsomassa Elina Merenmiehen näyttelyn, Galleria Amassa Martin Stenbergin näyttelyssä, Kiasmassa Thank you for the music -näyttelyssä ja Ateneumissa Carl Larssonin näyttelyssä. Nähdyt teokset saivat ajatukset virtaamaan, löytämään, millä tekniikalla tuo teos on toteutettu, heijastamaan omaa itseään tekijänä ja kokijana teoksiin. Se antoi potkua ja innostusta omalle tekemiselle!

Niin kuin Pitkänen-Walterkin toteaa, taiteilijan työ

on rekisteröijän osa. Ideat tulevat ympäriltä, siitä mitä maailma kulloinkin tuo eteen. (Pitkänen-Walter, 20) Maalaustapahtuma ei ole yksinäistä puurtamista, vaan keskustelua todellisuuden kanssa, todellisuuden kohtaamista. Teos muotoutuu suhteessa yleiseen kuvaan, aiempiin kuviin ja muihin maalauksiin. Tapah-tumaan vaikuttavat historia, kokemukset, tuntemukset ja aistimukset.. (Ibid., 57, 69)

3. PELOTTAVAN IHANA ALKU – SADE SAA SIE- NEN HATUN PILKISTÄMÄÄN MAAN ALTA

Oivalluksen etsimisestä.

Uuden teoksen aloittaa tyhjästä. Sitä kelluu kuin tyhjässä, haaleassa vedessä, merkityksettömyydessä, tyhjyydessä, loputtomassa väsymyksessä – kuin jousi josta jännite on poissa. Asioiden merkitykset ja yhteydet ovat valuneet ankeuteen, energiattomuuteen, haluttomuuteen. Tilanteessa on pienoinen hätä, joskin sekin kelluu samantekevyydessä. Sitten tulee tyytymättömyys, kangerrus, vaatimus, jotain

pitäisi saada aikaan... merkitykseen ja paikkaan! Sitä tarttuu kuin oljenkorteen, johonkin, mikä vähänkin tuntuisi mielekkäältä, aloittaa jotain (teosta). Ja vähitellen löytyy halu. Se täytyy heti kiinnittää materiaaliin, muutoin se katoaa. Se katoaa joka tapauksessa – löytyäkseen taas uudelleen, hävitäkseen taas. Tässä edestakaisessa liikkeessä palaa jälleen usko asioiden mielekkyyteen. Palaa jälleen se, jota voin nimittää minäksi. (Pitkänen-Walter, 20)

Pohdin pitkään lopputyöni aihetta. Aloin maalaamaan Rompetorilta löytämiäni, minulle ennestään tuntemattomia valokuvia. Ajattelin tehdä niistä sarjan, joka kertoisi valokuvien henkilöiden tarinan. Tein maalauksista pieniä, olin ihan lähellä kuvaa ja maalausalustaa, katsoin kuvaa tarkkaan, ja toivoin melkein pääseväni sisälle siihen. Mietin mitä värejä mustavalkokuvissa voisi olla, mitä rajaan kuvasta pois, mitä nostan esille, mikä siinä on tärkeää, mihin kiinnitän huomion, miten tekisin tuon kuvassa olevan kukkapuskan maalaamalla.

Nautin pienten maalausten tekemisestä, mutta valokuvia oli liian vaikea lähestyä pensselin kautta. Valokuvat olivat minulle jo niin hienoja itsessään, että tuntui vaikealta tavoittaa niistä maalaamalla sitä mitä halusin. En päässyt kuvaan mukaan, vaikka kuinka yritin, en kiinnittynyt niihin. Minun oli pantava ne syrjään, antaa asioiden olla hetki ja lähestyä maalaamista uudelleen. Kävin tyhjäkäynnillä, olin haluton maalaamaan. Mistä minä sitten lopputyöni tekisin?

Kävin käytettyjen vaatteiden liikkeessä ja ostin kolme kesäistä vaatetta. En tarvinnut niitä, koska talvi oli tulossa, mutten voinut lähteä niitä ostamattakaan pois. Ajattelin että olen hullu! Minulla ei ole varaa ostella

ihania vaatteita hetken mielijohteesta ja muutenkin omistan vaatteita jo ihan liikaa. Vaatehenkareilla roikkuu mekkoja ja kesävaatteita, joita käytän tuskin keran vuodessa. Päätin, etten osta vuoteen ainuttakaan uutta vaatekappaletta. Sitten minua alkoi kammottaa, mitä sitten teen, jos en voi ostaa vaatteita, jos löydänkin jotain, mitä en voi ohittaa. En voisi unelmoida tulevasta kesästä, luoda mielikuvia, missä pitäisin pyyhkekankaasta tehtyä raidallista shortsimekkoa ja minkä kanssa. Sitten oivalsin ja innostuin: minä maalaan jokaisesta omistamastani vaatteesta maalauksen! Maalaamalla saan herkutella vaatteiden yksityiskohdilla, väreillä ja kuvioilla. Muistelen maalatessa, missä tilanteessa ostinkaan kissakuvioisen hihattoman paidan, mikä sai minut poimimaan festivaaleilta maasta löytyneen, likaisen sairaalapaidan mukaani ja miksi leikkasin hupun irti tätini vanhasta saunamekosta. Vaatteiden kautta käyn läpi omaa historiaani ja niihin kasaantuneita tapahtumia. Innostus maalaamiseen löytyi uudelleen! (Kuvaliite 8)

Retulainen kertoo Helsingin juhlatiikkojen kutsunäyttelystä Amos Anderssonin taidemuseoon vuonna 2007. Hän aloitti työskentelyn ajatuksenaan, että näyttelyyn tulee valtavia kukkapiirustuksia. Alku kangerteli. Hän piirsi ja piirsi, mutta samalla tajusi, ettei tästä tule mitään. Vasta unohdettuaan näyttelyn, töitä alkoi syntyä. (Vainionpää, Vekkel, 101)

Minulle oli helpotus, että löysin tekemiselleni kehykset: vaatekaappini sisällön. Vaatekaapissani voin myllätä ja leikkiä vapaasti. Vaatteissa on satapäin eri materiaaleja ja kuvioita ja on innostavaa miettiä miten ja millä eri tekniikoilla niitä toteuttaisin. Jossain takarivossa oli myös jyskyttänyt, että haluan maalata paljon ja isosti. Nyt pääsen niin tekemään. Riuhtaisin itseni irti pienten valokuvien maailmasta ja pääsin tunnus-

telemaan materiaaleja ja värejä ihan oikeasti, en vain kuvittelemaan niitä valokuvien kautta. Minulle on myös luontevaa yhdistää teoksissani eri materiaaleja ja tekniikoita. Vaatteissa tekniikoiden yhdistäminenkin tuntuu luonnolliselta. Toteutan esimerkiksi vaatteiden printtejä kopiografikalla ja piirtämällä. Yksityiskohdissa on pysynyt mukana pikkuruinen tekeminen, työtä lähellä oleminen ja läheltä katsominen. Koon muututtua isommaksi maalaamisesta on tullut toisaalta fyysisempää.

Tarja Pitkänen-Walter sanoo että hänen tekemänsä kuvat eivät ole hänelle merkityksellisiä. Niiden merkitys on pikemminkin tekemisen prosessin tyydytyksessä. Teokset itse jäävät kuin tienviitoiksi, merkeiksi kuljetusta matkasta. (Pitkänen-Walter, 20) Siltä minustakin nyt tuntuu opintojeni viime metreillä. Aiemmin tekemäni maalaukset, piirustukset ja muut projektit ovat tuoneet minut nyt tähän. Piirtäminen, grafiikan tekeminen, maalaaminen – ne kaikki ruokkivat toinen toisiaan ja saavat innostumaan toisistaan. Minun työskentelyssäni tekniikat sekoittuvat. Ne valuvat, silppuuntuvat, piirtyvät ja vedostuvat toinen toistensa alueelle.

4. HATTU NÄKYVILLÄ!

Maalaustapahtumasta ja ajasta.

Maalaan pääasiassa öljyväriillä puulevyllä. Minusta on ihanaa laittaa väri liikkumaan puupinnalla, katsoa miten se leviää ja elää. Työn pitää antaa kuivua rauhassa. Pidän hitaasta työskentelytavasta, jolloin on aikaa miettiä mitä seuraavaksi. On aikaa tuijotella ja suunnitella, tehdä kuvitelmia seuraavasta vaiheesta. Odotellessa voi aloittaa uuden maalauksen, tehdä maaluspohjia valmiiksi tai syödä vaikka pullaa. On myös hyvä, että öljyväriä voi pyyhkiä ja korjailla pitkään. Ongelmakohtia voi ratkoa vielä seuraavana päivänäkin. Värejä voi lisätä ja poistaa. Maalaaminen on kysymystä, välillä saa vastauksia ja sitten tulee taas uusia kysymyksiä. Se on avoinna olemista, hetken tuumailua ja tunnustelua. Vähän aikaa nopeaa liikettä ja sitten taas seesteisempiä tuijotteluhetkiä.

Pitkänen-Walter kirjoittaa kirjassaan katsomaan unohtumisen tärkeydestä. Siitä kuinka on tärkeää pysähtyä vain tuijottamaan vaikka ikkunasta ulos vailla minikäänlaisia ennakkorajoituksia, antaen katseen vaeltaa tyhjyydessä. Tuijottamisella hän pyrkii olotilaan, jossa kertomuksen seuranta, asioiden käsittämisen vaatimus eivät saa häiritä. (Pitkänen-Walter, 53) Minulle tuijotteluhetket toimivat ikään kuin mielen tyhjentäjinä. Tuijottamisen jälkeen prosessi saattaa ryöpsähtää vauhtiin kovalla tohinalla. Maalaaminen vaati tyhjiä aukkoja.

Laura Hetemäki
Olen sateenvarjosi
maalaussarjasta 942 muistoa
öljyväri, kopiografikka mdf-levylle
69 x 61
2012

Työskentelen vaatteiden kanssa vähän samaan tapaan kuin Retulainen maalaa. Retulaisen maalaus pohja on vaakatasossa lattiaa vasten, antaen mahdollisuuden tarkastella ja maalata monesta eri kulmasta samanaikaisesti. (Valjakka, 25) Myös minä maalaan lattialla tai annan maalaus pohjan nojata seinään. Katson maalattavaa kohdetta, luon siitä mielikuvan ja siirryn liikuttelemaan pensseliä vanerin pinnalle. Muistanko vaateen oikein, saanko siitä oikean näköisen, se ei ole niin tärkeää. Tärkeämpää on ajatella vaateen muotoa, tuntua ja värejä maalaamalla. Miettiä, mitkä yksityiskohdat haluan tehdä tärkeiksi, millä kohdalla haluan herkutella. Minkä kohdan vaatteesta teen maalaamalla, minkä piirtämällä ja minkä grafiikalla. On tärkeää, että vaatteet ovat samassa tilassa kanssani. Voin välillä tunnustella ja tuijotella niitä. Maalatessa mietin vaatteiden kanssa elettyjä, menneitä hetkiä, mutta maalamalla teen niihin merkintöjä tästä ajasta. Maalaaminen on kuin huudahdus: ”Täällä mä oon!”

Ajan lineaarisuuden sijaan menneisyys ja nykyisyys lomittuvat, muistot ovat jatkuvassa liiketilassa. (Oksanen, 232) Maalatessa olen menneisyyden ja tulevaisuuden välissä. Mieleen tulee ajatuksia menneestä, menneet ovat saaneet alulle maalausprosessini. Menneeseen sekoittuu tämä hetki, maalaushetken tapahtumat.

Pitkänen-Walter mieltää maalaamisen tavakseen olla, elää ja kokea maailma. Hänelle maalaamisessa tärkeää on tapahtuman performatiivisuus, todellisuuden kohtaaminen maalaushetkellä. Vaikka maalaustapahtuma tarkoittaakin useimmiten yhden ihmisen työskentelyä työhuoneellaan, ei hän ole muusta maailmasta poissuljettuna. Todellisuus ei pysähdy maalaamiseen. Maalaamalla maalari käsittelee, tunnustelee, taivuttelee maaliainetta ja on keskittyneessä vuoropuhelussa todellisuuden kanssa. (Pitkänen-Walter 57, 61)

Myös Retulainen sanoo ajattelevansa maalaamalla. Hänelle työskentely sujuu parhaiten kun hänen muistinsa ja motoriikkansa pitävät huolen maalaamisesta, antaen hänen ajatella muita asioita. (Valjakka, 25)

Merleau-Ponty mieltää hänkin maalarin käsittelevän ympäröivää maailmaa pensselin avulla. ”Maalarin näkö muuttuu eleeksi sinä hetkenä kun hän ajattelee maalaamalla.” (Merleau-Ponty, 49)

5. MAAN ALTA PALJASTUIKIN UKONSIENI

Valmis maalaus.

Retulaiselle maalaamisessa on tärkeää maalauksen kanssa käyty kamppailu. Hänelle maalaus on valmis kun alussa vallitseva kaaos löytää harmonian. (Valjakka, 26) Hän kertoo 90-luvun lopussa tekemistään karjalauma maalauksista, että hänellä olisi hinku korjaila niitä. Lehmissä on kuitenkin jotain, mikä on kulkenut hänen matkassaan tähän päivään asti, se on vaan fokusoitunut paremmin, Retulainen kertoo. (Osipow, 76, 82)

Pitkänen-Walterille valmiit teokset eivät välttämättä ole lopullisessa muodossaan. Hän ei hätkähdä teostensa rikkoutumista tai materiaalien uudelleen käyttöä

uusissa teoksissa. (Vainionpää, Vekkel, 93)

En tiedä voinko itse kutsua montaakaan tekemääni maalausta valmiiksi. Minulla nojailee työpisteelläni monia maalauksia, joista mielestäni puuttuu vielä jotain, en osaa sanoa mitä. En ole niihin tyytyväinen, mutta olen jatkanut jo matkaani eteenpäin, niihin palaaminen tuntuisi tuskalliselta. Keskeneräiset maalaukset tuntuvat harjoitustöiltä kohti jotain uutta. Kaikesta tähänastisesta pensselin heiluttelusta on rekisteröitynyt jotain minuun. En osaa sanoa tarkkaan mitä se on, ehkä jotain väreistä, sommittelusta, viivankäytöstä, joka on tallentunut kehooni maalaamisen kautta. Vaikka pensselit töröttäisivät kuivina ja maalitahrattomina purkissaan viikko tolkulla, on maalaaminen jokapäiväistä. Maalaaminen on jatkuvaa liikkeellä olemista, se ei pysähdy yksittäiseen teokseen, vaan jatkaa matkaansa eteenpäin. Maalaamista tapahtuu pään sisällä jatkuvasti, ulostulleet maalaukset ovat sen hetkiä ajatusryöppyä.

Maalaaminen voi alkaa yks kaks yllättäen, puolittaisen lauseen ääneen sanomisesta. Olisikohan vaatteiden maalaamisessa ideaa teokseksi asti? Prosessi polveilee ja muuttuu. Kirjoittamalla ja puhumalla, maalaukseen tulee uusia sävyjä. Tärkeintä on kuitenkin se hetki kun maalaus pohja, pensseli, värit ja maalari kohtaavat. Siitä alkaa yhteinen keskustelu, jolla on oma, maalauksen kieli. Siinä hetkessä sanalliset merkitykset häviää, tulen ehkä tärkeämmiksi myöhemmin.

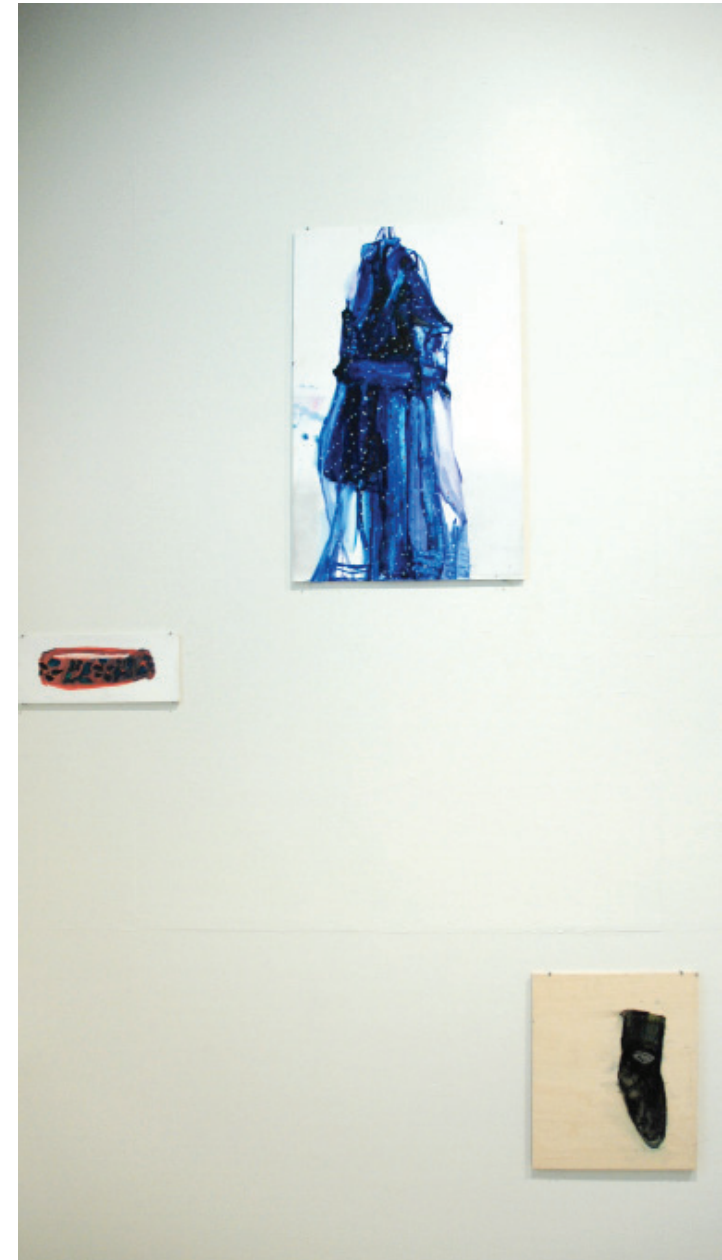
6. SYKSYN SIENI-SATO

Lopuksi.

Nyt kun vaatekaappini sisältö alkaa pikkuhiljaa muoutoutua, on minulle syntynyt mielikuva siitä, millaiselta kokonaisuus näyttäisi Taidekeskus Mäntinrannan seinällä. Tällä hetkellä maalaukset ovat nurinpäin käänettyinä seinää vasten työskentelytilassani, en edes muista mitä kaikkea olenkaan maalannut. Tiedän, ettei lopputulos tule taaskaan olemaan se, mitä päänsäisissä kuvissa näen. Ripustustilanne tulee vaatimaan neuvottelua, avoimuutta ja jälleen kerran mielikuvan rikkomista ja uudelleen rakentumista.

Tämä viimeinen opiskeluvuosi on ollut ensimmäinen kerta kun olen keskittynyt näin intensiivisesti yhden maalausarjan tekemiseen. Olen oppinut paljon omasta työskentelystäni. Minulla on oltava avoinna luonnoskirjoja, on oltava työn alla monta maalausta ja pikku hiljaa huomaankin saaneeni valmista aikaiseksi – ihan kuin yllättäen. Yhden projektin parissa tuumailu on myös poikunut kasan uusia ideoita. Minulla on jo suunnitelmia, mitä alan maalata seuraavaksi, valmistumisen jälkeen. Nähtäväksi jää mitä lajikkeita ensi syksyn sienimetsästä esiin pulpahtaa!

Taiteilija voi katkaista rihmaston päättämällä teoksen mutta rihmasto jatkaa eloaaan gallerian seinällä, ajatuksissa ja seuraavissa töissä. (Oksanen, 235)

Laura Hetemäki

942 muistoa

Panra, Valmistujaismekko, Pariton urheilusukka
kuva ripustuksesta Taidekeskus Mäntinrannassa
2012

Laura Hetemäki
942 muistoa
kuva ripustuksesta Taidekeskus Mäntinrannassa
2012

LÄHTEET

Merleau-Ponty, Maurice 1964. *Silmä ja mieli*. Ranskankielinen alkuteos: *L'Œil et l'Esprit*. Suomentanut Kimmo Pasanen. Taide, Helsinki

Lefort, Claude 1964. Esipuhe teoksesta *Silmä ja mieli*.

Oksanen, Atte 2004. Artikkelit *Haluavat, persoonattomat ja rajattomat ruumiit: Gilles Deleuzen ajattelu ruumiillisuuden ja kuvataiteilijoiden tutkimuksessa*. Teoksessa *Vastarintaa nykyisyydelle Näkökulmia Gilles Deleuzen ajatteluun*. Toimittaneet Teemu Taira ja Pasi Väliaho. Cityoffset, Tampere

Pitkänen-Walter, Tarja 2006. *Liian haurasta kuvaksi -maalauksen aistisuudesta*. Like, Kuvataideakatemia, Jyväskylä

Retulainen, Anna 2007. *Anna Retulainen 1999 – 2007*. Parvus publishing, Helsinki

Osipow, Paul 2007. Ote keskustelusta teoksessa *Anna Retulainen 1999 – 2007*

Valjakka, Timo 2007. Ote tekstistä *Maaliaine taipuu taiteilijan tahtoon*, teoksessa *Anna Retulainen 1999 - 2007*

Vainionpää, Ilpo, Vekkeli, Pirkko 2010. *Suomalaisia nykytaiteilijoita lähikuvassa*. Wsoy, Porvoo